

людини, а не перетворювати її на частину системи. Можливо, варто інколи дивитися на те, що відбувається, не лише як учасник, а й як спостерігач.

Антракт закінчився. Спектакль триває.

Післямова

Цей текст є стислим роздумом про суперечності сучасної ліберальної системи. Розглянуто економічні та медійні механізми формування порядку денного, а також їхній вплив на автономність індивіда. Основна ідея полягає в тому, що свобода, проголошена ключовою цінністю, може набувати форми ілюзії, тоді як механізми контролю поступово переходять із зовнішніх у внутрішні.

Бібліографія

Berne, E. (1964). *Games people play: The psychology of human relationships*. Grove Press.

Debord, G. (1994). *The society of the spectacle* (D. Nicholson-Smith, Trans.). Zone Books. (Original work published 1967)

Foucault, M. (1995). *Discipline and punish: The birth of the prison* (A. Sheridan, Trans.). Vintage Books. (Original work published 1975)

Fromm, E. (1994). *Escape from freedom*. Henry Holt and Company. (Original work published 1941)

Marx, K. (1990). *Capital: A critique of political economy*. Vol. I (B. Fowkes, Trans.). Penguin Classics. (Original work published 1867)

Індивідуальна пам'ять як опір ідеологічній інверсії історії

Вікторія Козачинська

Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України

Праву на власну істину завжди велося сутужно — доводилося боротися проти ідеологічно панівної правди чи тоталітарних медіастратегій. Справа Дрейфуса, свідчення проти хунвейбінів, робота Комісії істини та примирення у ПАР, свідчення С. Алексієвич, історія плівок Д. Прайс, правда Волинської різни тощо простували гірким шляхом невчасного знання. Сьогодні під навалюю технологічних симулякрів зіткнення особистого свідчення з владним наративом загострює питання, як можлива людина в обширі ідеологічно спотвореного знання.

Розкритий Т. Браніган перебіг ентропії подій культурної революції в Китаї свідчить про здатність фанатичного світогляду маскувати акти насилля під етичні норми (Суспільне Культура, 2026). Трагічний досвід ірландки Д. Прайс був двобоєм особистої правди з панівною стратегією пам'яті: перехід жінки від суворой анонімності в лавах ІРА до відвертих зізнань поставив під удар крихкий політичний компроміс у Північній Ірландії (Keefe, 2019). Прагнучи вийти за межі образу бойовика, Прайс змінила позицію — якщо залучити словник Дж. Агамбена (Agamben, 1999, р. 150–151) — з пасивного очевидця (testis) на авторку власної історії (auctor). Так, державний запит на забуття заради миру зіткнувся з крихкою потребою свідка в зізнанні, сповіді та прощенні.

Навіть лояльний ідеологічний дискурс неминує уніфікує свою достоту трагічну пам'ять про минуле. Однак автентичний голос — не кейс чи героїчна сага, а виведена за межі людського дискурсу правда мусульманина як безмовного свідка (Леві, 2017). За Дж. Агамбеном, коли «лакуна» (lacuna) як неспроможність людської мови передати граничний досвід стикається з відсутністю мови того, хто не може говорити, — хтось свідчить замість того, хто мовчить, — відбувається крах (collapse) звичної мови, і вона стає справжнім свідченням як місцем, де звучить неможливість говорити (Agamben, 1999, р. 39). Тоді свідчення стає актом етичного делегування голосу, а спільно прожита в такий спосіб травма резистентна до будь-яких інверсій.

Сьогодні прес цифрових медіа обернув колізію особистої пам'яті й державного наративу на маніпулятивну стратегію, де автентичний голос нівелюється інформаційним шумом. Якщо соцмережі фрагментують суб'єктивне свідчення, позбавляючи його контексту, то нагорі відбувається семантичне розмивання й легітимація інституціоналізованого канону пам'яті як скомпонованого пазлу.

Отже, проблема етичної відповідальності знання увиразнює ідею виняткової цінності індивідуальної пам'яті. Сучасна філософська думка актуалізує потребу в поверненні людського виміру суб'єктові через етичний досвід свідчення, де правдивість тверджень зумовлено особистісним буттям автора. Якщо панівний дискурс інструменталізує знищений травмою суб'єктивний досвід, то зусилля дослідника повертають його в історичне поле, уможливлуючи оприлюднення автентичного говоріння як свідчення правди.

Бібліографія

Agamben, G. (1999). *Remnants of Auschwitz: The Witness and the Archive* (D.Heller-Roazen, Trans.). Zone Books.

Keefe, P.R. (2019). *Say Nothing: A True Story of Murder and Memory in Northern Ireland*. Doubleday.

Леві П. (2017). *Чи це людина?* (М. Прокопович, Пер.). Видавництво Старого Лева.

Суспільне Культура (2026, 25 січня). *Розповісти історію, яку всі хочуть забути...*

<https://suspilne.media/culture/1219656-rozpovisti-istoriu-aku-vsi-hocut-zabuti-ak-tana-branigan-zbirala-svidcenna-pro-kulturnu-revoluciu-v-kitai/>